

5. Матвіїв М.Я. Нова парадигма маркетингу підприємств в умовах глобалізації : [монографія] / М.Я. Матвіїв. – Т. : Економічна думка, 2013. – 415 с.

6. Вертайм К. Цифровой маркетинг. Как увеличить продажи с помощью социальных сетей, блогов, вики-ресурсов, мобильных телефонов и других современных технологий / К. Вертайм, Я. Фенвик. – М. : Альпина Паблицер, 2010. – 384 с.

УДК 330.3:339.137

Севастьянов Р.В., к. е. н., доцент,
доцент кафедри економіки підприємства
Запорізька державна інженерна академія

Попов О.А., магістрант
кафедри економіки підприємства
Запорізька державна інженерна академія

КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНІСТЬ ПОТЕНЦІАЛУ ЯК НЕОБХІДНА УМОВА РОЗВИТКУ ПІДПРИЄМСТВ

Севастьянов Р.В., Попов О.А. Конкурентоспроможність потенціалу як необхідна умова розвитку підприємств. У статті досліджено сутність конкурентоспроможності потенціалу підприємства в контексті забезпечення умов розвитку підприємства. Розглянуто прямі, непрямі, зовнішні та внутрішні фактори, які є важливими складниками розвитку потенціалу підприємства. Запропоновано вдосконалену схему оцінки та формування конкурентних позицій підприємства. Наведено класифікацію факторів, що формують розвиток промисловості. Встановлено, що розвиток підприємства безпосередньо залежить від наявного в нього потенціалу як граничних можливостей з досягнення тактичних і стратегічних цілей. Своєю чергою, конкурентоспроможність потенціалу визначає можливості виживання підприємства в умовах постійної конкурентної боротьби на ринку і відбиває продуктивність використання його ресурсів.

Ключові слова: конкурентоспроможність, можливості, потенціал, розвиток, підприємство.

Севастьянов Р.В., Попов А.А. Конкурентоспособность потенциала как необходимое условие развития предприятий. В статье исследована сущность конкурентоспособности потенциала предприятия в контексте обеспечения условий развития предприятия. Рассмотрены прямые, непрямые, внешние и внутренние факторы, которые являются важными составляющими развития потенциала предприятия. Предложена усовершенствованная схема оценки и формирования конкурентных позиций предприятия. Приведена классификация факторов, влияющих на развитие промышленности. Выявлено, что развитие предприятия непосредственно зависит от имеющегося у него потенциала предельных возможностей достижения тактических и стратегических целей. В свою очередь, конкурентоспособность потенциала определяет возможности выживания предприятия в условиях конкурентной борьбы на рынке и отображает продуктивность использования его ресурсов.

Ключевые слова: конкурентоспособность, возможности, потенциал, развитие, предприятие.

Sevastyanov R.V., Popov O.O. Competitiveness of the potential as a prerequisite for enterprise development. In article the essence of competitiveness of the enterprise's potential in a context of maintenance of conditions of progress of the enterprise is investigated. Authors consider direct, indirect, external and internal factors which are the important components of progress of potential of the enterprise. In article it is offered the improved scheme of an assessment and formation of competitive positions of the enterprise. It is resulted classification of the factors influencing progress of the industry. It is revealed that development of the enterprise specifically depends a potential of limiting possibilities of achievement of tactical and strategic objectives existing it. In turn competitiveness of potential determines possibilities of survival of the enterprise in the conditions of competitive struggle in the market and displays productivity of use of its resources.

Keywords: competitiveness, opportunities, potential, development, enterprise.

Постановка проблеми. Сучасні умови функціонування підприємств характеризуються високим ступенем невизначеності та динамічності. Це зумовлює необхідність пошуку нових підходів до забезпечення успішного довгострокового розвитку підприємства.

Підприємства, що діють в умовах невизначеності і ризику, потрапляють у непередбачувані ситуації, на які необхідно вміти вчасно і відповідним чином реагувати, тому актуальним є питання дослідження особливостей конкурентоспроможності потенціалу в контексті формування умов для розвитку підприємства.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Сучасні наукові дослідження вказують на наявність стабільно зростаючого інтересу до таких понять, як «потенціал підприємства», «розвиток підприємства», «конкурентоспроможність потенціалу підприємства» та багатьох похідних від них категорій.

Так, дослідженню питань розвитку, чинників впливу на нього та механізмів управління ним в умовах підприємств приділяли увагу такі вітчизняні і зарубіжні вчені, як: О.Л. Гапоненко, А.П. Пакрухин, С.П. Дунда, Т.Б. Надтока, Г.А. Какуніна, Е.М. Коротков, О.П. Пашенко, О.В. Раєвнева, Ю.А. Плугіна, Р.О. Побережний, Ю.С. Погорелов та інші [1–9].

Сутність конкурентоспроможності потенціалу підприємства в теоретичному аспекті та його ключові характеристики висвітлено економістами І.М. Репіною, Н.С. Краснокутською, О.К. Добикиною, В.М. Гаввою [10–13].

Однак, незважаючи на наукові дослідження у цій сфері, актуальним залишається дослідження чинників і можливостей розвитку підприємства в контексті підвищення конкурентоспроможності його потенціалу.

Постановка завдання. Метою статті є дослідження сутності конкурентоспроможності потенціалу підприємства в контексті забезпечення умов розвитку підприємства.

Виклад основних результатів. Сучасний стан економічних відносин свідчить про необхідність використання нових теоретичних підходів та прикладного інструментарію для оцінки конкурентоспроможності потенціалу підприємства. Досвід останніх років свідчить про посилення конкуренції та її проникнення в усі сфери ринкової діяльності. При цьому наявність конкуренції несе в собі як позитивні, так і негативні тенденції зміни ринкового середовища, однак вони об'єктивно існують і на них треба неодмінно зважати.

Якщо інтенсивність конкуренції визначає умови функціонування підприємств на ринку, то ефективність їх функціонування визначається рівнем їхньої конкурентоспроможності, тому, говорячи про перспективи функціонування підприємств, неможливо не приділити увагу сутності потенціалу підприємства, як ключового чинника забезпечення його конкурентоспроможності.

Для ефективного функціонування і забезпечення конкурентоспроможності підприємств необхідно розвивати матеріально-технічні, структурно-функціональні, соціально-трудова та інші елементи потенціалу. Своєю чергою, розвиток для підприємства чи організації розглядають, з одного боку,

як такий тип змін, що підвищує ступінь організованості системи, а з іншого – як виділену у складі підприємства систему, в якій об'єднані інноваційні процеси, що ведуть до кількісних та якісних змін у всіх функціональних галузях підприємства, а також контури її управління на основі зворотних зв'язків, де розв'язуються задачі стратегічного й тактичного управління та запускаються механізми самоорганізації оперативного управління розвитком [5, с. 100].

У зв'язку з вищевикладеним автори вважають за необхідне більш детально зупинитися на дослідженні понять розвитку підприємства, його потенціалу і конкурентоспроможності потенціалу підприємства. Конкуренція виступає важливою рушійною силою розвитку економічної системи, складовою частиною її господарського механізму.

Ця категорія має різні тлумачення в економічній літературі.

Конкурентоспроможність С. Мочерним розглядається як здатність діяти в умовах ринкових відносин і отримувати при цьому прибуток, достатній для науково-технічного вдосконалення виробництва, стимулювання працівників і підтримки продукції на високому якісному рівні [14, с. 164]. Змушене встановлення мінімальної ціни для завоювання максимальної частки ринку призводить до короткочасного зниження прибутку підприємства. Але надалі збереження частки ринку може забезпечити компенсацію цих утрат за рахунок зниження вартості транзакцій на ринку, які тим більше, чим менше частка підприємства на ринку. Під час визначення рівня ціни необхідно враховувати такі фактори, як ціни конкурентів і товарів-замінників і наявність у товарів унікальних достоїнств [20, с. 49].

Розбіжності та різноманітність авторських позицій стосовно визначення поняття конкурентоспроможності пов'язані з:

- ототожненням конкурентоспроможності підприємства та конкурентоспроможності продукції або послуг;
- масштабами розгляду конкурентоспроможності на регіональному, національному або світовому ринках (підприємство, галузь, країна);
- заміною одного поняття іншим (конкурентний статус, конкурентний рівень);
- характеристикою будь-якого складника конкурентоспроможності підприємства: конкурентоспроможність виробничого, трудового потенціалу.

Розглянемо поняття розвитку підприємства та його взаємозв'язок безпосередньо з потенціалом підприємства. Так, С. Дунда, визначаючи розвиток підприємства, акцентує нашу увагу на сукупності змін цільового, інтенсивно-якісного характеру, що мають у своїй основі економічну природу [2]. Дослідники Т. Надтока та Г. Какуніна розвиток підприємства розглядають як процес сукупних змін у його соціально-економічній системі, спрямований на

трансформацію і відповідний перехід підприємства у новий стан, причому цей перехід може бути і позитивним, і негативним за напрямом дії [3, с. 565].

Е. Коротков, досліджуючи розвиток підприємства, пов'язує його із сукупністю змін, що призводять до виникнення продукту підвищеної якості, надаючи зміцнення життєздатності системи з можливістю стійкого протистояння будь-яким силам і опорам зовнішнього середовища [4, с. 296].

Ю. Плугіна вбачає розвиток підприємства в якісних перетвореннях в його діяльності за рахунок змін кількісних і структурних характеристик техніко-технологічних, організаційно-комунікаційних, фінансово-економічних ресурсів на основі ефективного використання інтелектуально-кадрових ресурсів та інформаційних технологій [7, с. 194].

Р. Побережний трактує розвиток підприємства як спрямовану зміну якісного стану, структури, складу або властивостей, кількісних чи якісних змін його елементів. При цьому розвитку організації притаманні такі властивості, як циклічність і спіральність, які є характерними і для філософського розвитку [8, с. 91].

Ю. Погорелов порівнює розвиток підприємства з безупинним процесом, що відбувається за встановленою штучно або природно програмою. При цьому зміна станів, в яких перебуває чи опиняється підприємство, призводить до формування більш складної системи, в якій виникають і формуються, розкриваються та реалізуються нові можливості та властивості, нові якості та характерні риси, які сприяють здатності підприємства розвиватися, виконуючи оновлені функції, вирішувати принципово нові, ускладнені завдання, зміцнюючи його позиції на ринку і підвищуючи спроможність протидіяти проймам і впливам негативного характеру [9, с. 32].

М. Мескон, М. Альберт, Ф. Хедоурі в розвитку підприємства вбачають довгострокову програму вдосконалення можливостей вирішувати різні проблеми і здібностей до відновлення [15]. В. Кицяк вважає розвиток підприємства невіддільним від поняття динамічної системи взаємодіючих підсистем, комплексу передумов, системи факторів і прин-

ципів, які формують напрям трансформаційних перетворень у роботі підприємства, спрямованих на досягнення пріоритетів його діяльності [16, с. 193].

Можна стверджувати, що соціально-економічний розвиток підприємства є достатньо складним процесом. До характерних рис розвитку підприємств можна віднести фінансову стабільність, збільшення обсягів виробництва та збуту, зростання економічної ефективності використання ресурсів підприємства, наявність комфортних та безпечних умов праці персоналу та його соціальну захищеність. Автори вважають, що економічна та соціальна сфери тісно пов'язані між собою, тому важелі їх розвитку мають бути узгодженими. Фактори, за допомогою яких можна об'єктивно регулювати розвиток підприємства, наведено в табл. 1.

Із досліджених понять потенціалу підприємства виділимо ті, які найповніше й усебічно його характеризують.

Так, І. Репіна визначає потенціал підприємства як сукупність трудових, матеріальних, технічних, фінансових, інноваційних та інших видів ресурсів, навичок і можливостей керівників, спеціалістів та інших категорій персоналу щодо виробництва товарів, здійснення робіт, надання послуг, отримання максимального доходу або прибутку тощо, тобто забезпечення сталого функціонування і розвитку підприємства [10]. Н. Краснокутська в потенціалі підприємства вбачає можливості його системи ресурсів і компетенцій створювати результат для зацікавлених сторін за допомогою реалізації бізнес-процесів [11]. Л. Сачинська, визначаючи потенціал підприємства, робить акцент на здатності комплексу ресурсів економічної системи виконувати поставлені перед нею завдання [18, с. 242]. Потенціал виступає при цьому як цілісне уявлення про єдність структури і функції об'єкта, вияв їх взаємозв'язку за оптимального поєднання відповідних структурних і функціональних елементів. А здатність до адаптації в умовах змін зовнішнього середовища можна визначити вже як конкурентоспроможність потенціалу підприємства.

Конкурентоспроможність потенціалу підприємства можна розглядати в контексті здатності компанії

Таблиця 1

Класифікація факторів, що формують розвиток промисловості [17, с. 55]

Фактори	Внутрішні (мікроекономічні)	Зовнішні (макроекономічні)
Прямі	ресурсний потенціал; виробничий потенціал; інноваційний потенціал; інфраструктурний потенціал; фінансовий потенціал; трудоий потенціал	законодавство; грошово-кредитна політика; регіональна політика; податкова політика; інвестиційна політика
Непрямі	споживчий потенціал; екологічна обстановка; кримінальна обстановка; рівень соціального напруження	політична ситуація; рівень міжрегіональних (міжнародних) зв'язків

розробляти, виготовляти, збувати й обслуговувати в конкретних сегментах ринку конкурентні вироби.

Управління конкурентоспроможністю підприємства – це сукупність заходів, які спрямовані на систематичне вдосконалення виробу, постійний пошук нових каналів збуту, нових груп покупців, поліпшення сервісу, реклами. Його необхідно розглядати як складову частину системи управління підприємством. Метою управління конкурентоспроможністю підприємства є забезпечення життєздатності та сталого функціонування підприємства за будь-яких економічних, політичних, соціальних та інших змін у його зовнішньому середовищі. Проведене дослідження дає змогу зробити висновок, що управління конкурентоспроможністю підприємства має бути спрямованим на:

1) нейтралізацію (подолання) або обмеження кількості негативних (деструктивних) чинників

впливу на рівень конкурентоспроможності підприємства шляхом формування захисту проти них;

2) використання позитивних зовнішніх чинників впливу для нарощування та реалізації конкурентних переваг підприємства;

3) забезпечення гнучкості управлінських дій і рішень – їх синхронізації з динамікою дії негативних і позитивних чинників конкуренції на певному ринку.

Конкурентоспроможність підприємства значною мірою залежить від конкурентоспроможності держави і регіону, в якому воно знаходиться.

З іншого боку, підвищення конкурентоспроможності окремих підприємств забезпечується підвищенням конкурентоспроможності держави у цілому.

Поняття конкурентоспроможності розглядається в курсі лекцій автора з дисципліни «Потенціал і розвиток підприємства» кафедри економіки під-

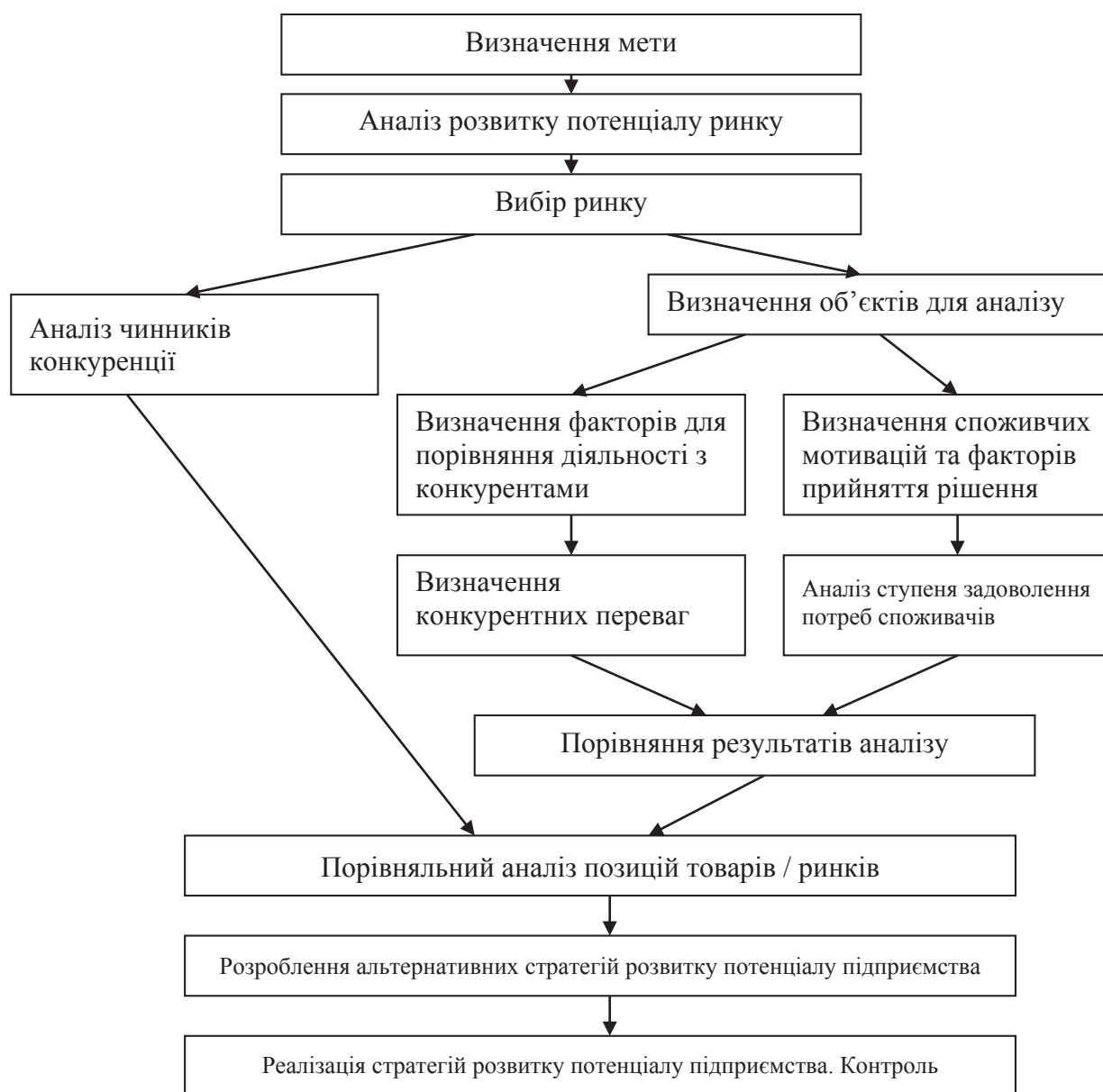

Рис. 1. Удосконалена схема оцінки та формування конкурентних позицій підприємства

приємства для студентів економічних спеціальностей Запорізької державної інженерної академії, де визначено, що конкурентоспроможність потенціалу підприємства – це комплексна порівняльна характеристика, яка відображає ступінь переваги за сукупністю показників оцінки можливостей підприємства на ринку відносно аналогічних показників інших підприємств [19, с. 32].

Як бачимо, проведений аналіз сутності таких важливих понять, як «розвиток», «потенціал» та «конкурентоспроможність потенціалу підприємства», дає змогу виділити ключові складники, на яких базуються їх взаємозв'язок і взаємоузгодженість.

Отже, аналіз визначення поняття «розвиток підприємства» в науковій літературі дає змогу виокремити два аспекти його трактування:

– у вузькому розумінні – як стан чи результат зміни діяльності (складу, властивостей) підприємства, переходу підприємства в інший кількісний та якісний стан під впливом факторів внутрішнього і зовнішнього середовища;

– у широкому розумінні – як незворотний, спрямований, закономірний процес, який є безперервною та послідовною зміною або сукупністю змін результатів чи станів підприємства в часі та просторі на кількісно й якісно інший за попередній під впливом факторів внутрішнього і зовнішнього середовища.

Для забезпечення конкурентоспроможності підприємства важливим є аналіз його конкурентних позицій, тому в роботі авторами наведено вдосконалену схему оцінки та формування конкурентних позицій підприємства.

На відміну від наявних наведена схема оцінки та формування конкурентних позицій включає аналіз розвитку потенціалу ринку та реалізацію стратегій розвитку потенціалу підприємства.

Розвиток підприємства безпосередньо залежить від його потенціалу як граничних можливостей із досягнення глобальних і локальних тактичних і стратегічних цілей у відповідних умовах зовнішнього середовища. А вже конкурентоспроможність потенціалу визначає можливості виживання підприємства в умовах постійної конкурентної боротьби на ринку і відбиває продуктивність використання його ресурсів, тому для забезпечення конкурентоз-

датності підприємства повинні постійно піклуватися про найбільш повне й ефективне використання ресурсів.

Висновки. Здатність до адаптації в умовах змін зовнішнього середовища, що є детермінантою будь-якого розвитку, – це важлива характеристика конкурентоспроможності потенціалу. Швидка адаптація потенціалу має забезпечуватися на основі комплексу інтелектуальних, технічних, технологічних, організаційних та економічних характеристик, які визначають успішну діяльність підприємства на ринку.

Конкурентоспроможність потенціалу підприємства пропонується визначати як комплексну порівняльну характеристику потенціалу, яка відбиває ступінь переваги сукупності індикаторів якості використання ресурсів та організації взаємозв'язків між ними, що визначають ефективність потенціалу на певному ринку в певний проміжок часу щодо сукупності індикаторів підприємств-аналогів.

Конкурентоспроможність потенціалу підприємства є необхідною умовою розвитку підприємств, особливо у нестабільних економічних умовах. Ураховуючи безперервний процес змін динамічного середовища, необхідно виявляти нові фактори впливу на розвиток підприємства; розробляти дієві механізми адаптації розвитку підприємства до змін навколишнього середовища з урахуванням теоретичних положень і прикладних рекомендацій сучасних досліджень науковців.

Установлено, що розвиток підприємства безпосередньо залежить від наявного в нього потенціалу як граничних можливостей із досягнення глобальних і локальних тактичних і стратегічних цілей.

У роботі розглянуто прямі, непрямі, зовнішні та внутрішні фактори, які є важливими факторами розвитку потенціалу підприємства. Серед них можна виділити ресурсний потенціал, виробничий потенціал, інноваційний потенціал, інфраструктурний потенціал, фінансовий потенціал.

У статті запропоновано вдосконалену схему оцінки та формування конкурентних позицій підприємства, де на відміну від наявних наведена схема оцінки та формування конкурентних позицій включає аналіз розвитку потенціалу ринку та реалізацію стратегій розвитку потенціалу підприємства.

Список літератури:

1. Гапоненко А.Л. Стратегическое управление : [учебник для студ. вузов] / А.Л. Гапоненко, А.П. Панкрухин. – М. : ОМЕГА-Л, 2006. – 464 с.
2. Дунда С.П. Теоретичні підходи до визначення поняття «розвиток підприємства» / С.П. Дунда [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://www.nbu.gov.ua/portal/soc_gum/ppei/2011_32/Dunda.pdf.
3. Надтока Т.Б. Соціальний розвиток промислового підприємства та механізми його управління / Т.Б. Надтока // Управлінські технології у рішенні сучасних проблем розвитку соціально-економічних систем : [монографія] / Т.Б. Надтока, Г.А. Какуніна, О.В. Мартякова [та ін.] ; за заг. ред. О.В. Мартякової. – Донецьк : ДонНТУ, 2011. – С. 564–569.
4. Коротков Э.М. Концепция менеджмента / Э.М. Коротков. – М. : Дека, 1997. – 304 с.
5. Пашенко О.П. Стратегічне управління розвитком підприємства / О.П. Пашенко // Вісник Хмельницького національного університету. Серія «Економічні науки». – 2011. – № 2. – Т. 2. – С. 99–103.
6. Раєвська О.В. Управління розвитком підприємства: методологія, механізми, моделі : [монографія] / О.В. Раєв-

нева. – Харків, 2006. – 496 с.

7. Плугіна Ю.А. Інтелектуальний розвиток: сутність поняття / Ю.А. Плугіна // Вісник економіки транспорту і промисловості. – 2011. – № 36. – С. 193–196.

8. Побережний Р.О. Основні напрямки розвитку підприємств машинобудування / Р.О. Побережний // Вісник національного технічного університету «ХПІ». – 2012. – № 13. – С. 90–100.

9. Погорелов Ю.С. Категорія розвитку та її експлейнарний базис / Ю.С. Погорелов // Теоретичні та прикладні питання економіки. – 2012. – Вип. 27, Т. 1. – С. 30–34.

10. Федонін О.С. Потенціал підприємства: формування та оцінка : [навч. посіб.] / О.С. Федонін, І.М. Рєпіна, О.І. Олексюк. – К. : КНЕУ, 2004. – 316 с.

11. Краснокутська Н.С. Потенціал підприємства, формування та оцінка : [навч. посіб.] / Н.С. Краснокутська. – К. : Центр навчальної літератури, 2005. – 352 с.

12. Потенціал підприємства: формування та оцінка : [навч. посіб.] / О.К. Добикіна, В.С. Рижиков, С.В. Касьянюк [та ін.]. – К. : Центр учбової літератури, 2007. – 208 с.

13. Гавва В.Н. Потенціал підприємства: формування та оцінювання : [навч. посіб.] / В.Н. Гавва, Е.А. Божко. – К. : Центр навчальної літератури, 2004. – 224 с.

14. Економічний словник-довідник / За ред. С.В. Мочерного. – К.: Феміна, 1995. – 368 с.

15. Мескон М. Основы менеджмента / М. Мескон, М. Альберт, Ф. Хедоури. – М. : Дело, 1994. – 680 с.

16. Кифяк В. Теоретичні основи визначення категорії «розвиток підприємства» / В. Кифяк // Економічний аналіз. – 2011. – Вип. 8. – Ч. 2. – С. 190–194.

17. Череп А.В. Економічний механізм регулювання розвитку промислового виробництва : [монографія] / А.В. Череп, О.В. Лепьохін, Л.Г. Олейнікова, І.О. Лепьохіна. – Запоріжжя : КПУ, 2011. – 352 с.

18. Сачинська Л.В. Конкурентоспроможність потенціалу підприємства / Л.В. Сачинська // Вісник Хмельницького національного університету. – 2015. – № 3. – Т. 3. – С. 240–243.

19. Потенціал і розвиток підприємства : [навч.-метод. посіб. для студ. ЗДА спеціальності 6.030504 «Економіка і підприємство» денної і заочної форм навчання] / Р.В. Севастьянов, А.М. Шевчук. – Запоріжжя, 2012. – С. 149.

20. Економічне управління підприємством : [навч. посіб.] / А.М. Колосов, О.В. Коваленко, С.К. Кучеренко, В.Г. Бикова ; за заг. ред. А.М. Колосова. – Старобільськ : ЛНУ імені Тараса Шевченка, 2015. – с. 49.

УДК 338.242

Сотниченко В.М., к. пед. н., доцент,
завідувач кафедри підприємництва,
торгівлі та біржової діяльності

Державний університет телекомунікацій (м. Київ)

МЕХАНІЗМ УПРАВЛІННЯ ЕКОНОМІЧНОЮ БЕЗПЕКОЮ ТЕЛЕКОМУНІКАЦІЙНОГО ПІДПРИЄМСТВА

Сотниченко В.М. Механізм управління економічною безпекою телекомунікаційного підприємства. У статті висвітлено питання управління системою економічної безпеки підприємства телекомунікаційної галузі. Показано організаційну структуру та принцип дії механізму управління економічною безпекою. Розкрито основні властивості та аспекти його функціонування. Зроблено наголос на впровадженні інновацій у діяльність підприємств телекомунікацій як необхідної умови забезпечення їх економічної безпеки. Розглянуто шляхи розбудови в Україні сучасної інформаційно-комунікаційної галузі.

Ключові слова: економічна безпека, механізм управління, телекомунікаційне підприємство, цифровізація суспільства, системний підхід, інноваційна економіка.

Сотниченко В.Н. Механизм управления экономической безопасностью телекоммуникационного предприятия. В статье освещены вопросы управления системой экономической безопасности предприятия телекоммуникационной отрасли. Показана организационная структура и принцип действия механизма управления экономической безопасностью. Раскрыты основные свойства и аспекты его функционирования. Сделан акцент на внедрении инноваций в деятельность предприятий телекоммуникаций как необходимого условия обеспечения их экономической безопасности. Рассмотрены пути развития в Украине современной информационно-коммуникационной отрасли.

Ключевые слова: экономическая безопасность, механизм управления, телекоммуникационное предприятие, цифровизация общества, системный подход, инновационная экономика.